

Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση των δυτικών Βαλκανίων: επιδιώξεις και αντιστάσεις

Γράφει ο ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ*

Μετά τη διεξαγωγή του δημοψηφίσματος της 30ής Σεπτεμβρίου στη γειτονική Δημοκρατία της Μακεδονίας, το «Μακεδονικό» εισέρχεται στην τελική του φάση. Οι καταγιγιστικές εξελίξεις των τελευταίων μηνών στη νέα προσπάθεια διευθέτησης του «μακεδονικού ζητήματος» επιβεβαιώνουν μία σειρά εκτιμήσεων σχετικά με τη φύση του ζητήματος και τα ειδικά διακυβεύματα γύρω απ' αυτό.

Πρώτον, πρόκειται για μια κίνηση που αποσκοπεί στο να δέσει τα δυτικά Βαλκάνια στη σφαίρα επιρροής του ΝΑΤΟ (βασικά των ΗΠΑ) και της ΕΕ σε μια φάση όξυνσης των σχέσεών τους με τη Ρωσία, την Κίνα και την Τουρκία. Οι ΗΠΑ πρωτίστως κι η ΕΕ δευτερευόντως εκτιμούν ότι, στη δεδομένη συγκυρία, η παραμονή των εναπομεινών χωρών των Βαλκανίων εκτός των ολοκληρώσεων του ΝΑΤΟ και της ΕΕ εγκυμονεί κινδύνους για προσεταιρισμό τους –τουλάχιστον κάποιων εξ αυτών– από τη Ρωσία και την Κίνα. Αυτός ο φόβος ισχυροποιήθηκε μετά την προσέγγιση Ρωσίας-Τουρκίας, αφού η τελευταία διαθέτει ιδιαίτερη επιρροή στα δυτικά Βαλκάνια μέσω των τουρκικών μειονοτήτων σε Βοσνία και Δημοκρατία της Μακεδονίας, αλλά

και μέσω Ισλάμ στους αλβανικούς και βοσνιακούς-μουσουλμανικούς πληθυσμούς. Η είσοδος της Δημοκρατίας της Μακεδονίας αρχικά, και των υπολοίπων κρατών των δυτικών Βαλκανίων, στη συνέχεια, στον στρατιωτικό συνασπισμό του ΝΑΤΟ και στον οικονομικο-πολιτικό συνασπισμό της ΕΕ έχει ακριβώς τον χαρακτήρα της αποτροπής μιας ανεπιθύμητης διεξόδου του αντίπαλου πόλου στον νευραλγικό χώρο των Βαλκανίων.

Δεύτερον, στο φόντο του ανταγωνισμού γιγάντων στη βαλκανική χερσόνησο, το ελληνικό κράτος, συντασσόμενο πλήρως με τις προτεραιότητες των ΗΠΑ στην περιοχή, επιχειρεί να αξιοποιήσει τη ρήξη στις σχέσεις ΗΠΑ-Τουρκίας ώστε να εξασφαλίσει εκ νέου ισχυρές πολιτικο-οικονομικές θέσεις στην περιοχή. Προβάλλοντας ως ο πιο φερέγγυος σύμμαχος της Δύσης, η Ελλάδα κλείνει ένα καυτό «εθνικό θέμα», με κάποιο κόστος στο εσωτερικό του, με βάση όμως την υπόσχεση και την προοπτική ανάληψης ηγεμονικού ρόλου στα Βαλκάνια. Αυτό συμβαίνει ακριβώς στη συγκυρία που η αστική τάξη στη χώρα μας, υπό την καθοδήγηση του ΔΝΤ και της ΕΕ έχει καταφέρει στο εσωτερικό του να αναδιρθώσει σχεδόν ολοκληρωτικά τις εργασιακές σχέσεις και τη λειτουργία του κράτους εις βάρος των εργαζομένων, απαλείφοντας κατακτήσεις και κοινω-

* Υποψήφιος διδάκτορας Σύγχρονης
Βαλκανικής Ιστορίας

νικά συμβόλαια της περιόδου της μεταπολίτευσης και άρα εναρμονιζόμενο με τις ανάγκες του ελληνικού και διεθνούς κεφαλαίου στην εποχή της οικονομικής κρίσης. Η σύμπτωση αυτής της ολοκλήρωσης της εσωτερικής μάχης με μία ευνοϊκή διεθνή συγκυρία επιτρέπουν στο ελληνικό κεφάλαιο να διατυπώσει εκ νέου ένα πρόγραμμα επανεξόρμησης στα Βαλκάνια και τη Μέση Ανατολή για την ανάκτηση της θέσης που κατείχε προ κρίσης και την αναβάθμισή της θέσης του ως στρατιωτικής βάσης, περιφερειακού πολιτικού κέντρου και ενεργειακού κόμβου στο στρατόπεδο της Δύσης.

Η βαρύτητα που δίνεται από τις ΗΠΑ και την ΕΕ για την επιτυχή διευθέτηση του ονοματολογικού ώστε να ξεπεραστεί ο τελευταίος σκόπελος της ένταξης της γειτονικής χώρας στο ΝΑΤΟ, γίνεται προφανής από μια σειρά δηλώσεις και εξελίξεις.

Αρχικά, στο πολιτικό επίπεδο είχαμε δύο σημαντικές –αν και αναμενόμενες– αναδιπλώσεις των κομμάτων της αξιωματικής αντιπολίτευσης στις δύο χώρες. Στη Δημοκρατία της Μακεδονίας η «πειθάρχηση» του μεγαλύτερου κόμματος της χώρας και κύριου φορέα του μακεδονικού εθνικισμού, VMRO-DPMNE, ήταν καίριας σημασίας, καθώς απ' αυτό το γεγονός εξαρτιόταν σε μεγάλο βαθμό το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος της 30ής Σεπτεμβρίου. Έτσι, ενώ αρχικά η ηγεσία του κόμματος είχε δηλώσει ότι θα ταχθεί ενάντια στη συμφωνία των Πρεσπών μοιχοκόπτοντας το δημοψήφισμα ώστε να μην πιάσει το όριο του 50% συμμετοχής, στις αρχές Σεπτεμβρίου το κλίμα άλλαξε. Η ιστορική ηγεσία του κόμματος με δήλωσή της τάχθηκε υπέρ της συμμετοχής και της υπερψήφισής του «Ναι» κι εν συνεχεία η τωρινή ηγεσία ζήτησε από τους ψηφοφόρους του κόμματος να συμμετέχουν ψηφίζοντας κατά συνείδηση. Αυτή η στάση αντανακλούσε μάλλον έναν συμβιβασμό μεταξύ της φιλορωσικής φράξης του VMRO-DPMNE και των υπολοίπων. Στην ελληνική περίπτωση, αν και δεν υπήρξε αντίστοιχη δοκιμασία δημο-

ψηφίσματος, έχει γίνει φανερό από τη στάση της ΝΔ ότι στην πράξη θα βοηθήσει στην επικύρωση της συμφωνίας απ' το ελληνικό κοινοβούλιο, αν μη τι άλλο, αποσύροντας τις δυνάμεις της από τον δρόμο (αυτό ήταν πασιφανές στα τελευταία συλλαλητήρια) και ρίχνοντας τους τόνους στον δημόσιο διάλογο.

Δεν μπορεί επίσης να μας διαφύγει η δραστηριότητα του Αμερικάνου πρέσβη, Τζέφρι Πάιατ, ο οποίος σε ρόλο διευθυντή ορχήστρας κατευθύνει την πολιτική συζήτηση γύρω από το Μακεδονικό. Αποκαλυπτική ήταν η συνέντευξή του στην *Καθημερινή* (2/9/18), η οποία ούτως ή άλλως έχει φιλοξενήσει μέσα στο 2018 αρκετά άρθρα γραμμένη από στελέχη της ΝΔ και ευρύτερα του δεξιού πολιτικού χώρου με τα οποία δίνεται πλήρης πολιτική κάλυψη στην κυβερνητική τακτική όσον αφορά τη διευθέτηση του Μακεδονικού. Τόσο η συνέντευξη του Πάιατ, όσο και τα υπόλοιπα κεντρικά άρθρα υπεράσπισης της συμφωνίας των Πρεσπών, εστιάζουν στα οικονομικά οφέλη που θα λάβει η Ελλάδα αν προχωρήσει η συμφωνία τόσο από την επέκταση των ελληνικών οικονομικών δραστηριοτήτων στα δυτικά Βαλκάνια, όσο και από την έλευση αμερικανικών επενδύσεων στη χώρα μας. Ο Πάιατ χαρακτήρισε την Ελλάδα «προτιμώμενο εταίρο των ΗΠΑ στην εμπλοκή τους στα δυτικά Βαλκάνια», έκανε μάλιστα λόγο για «ειδική δέσμευση των ΗΠΑ» σε σχέση με τη Βόρεια Ελλάδα, για «αλληλοσυμπληρωματικές ατζέντες» μεταξύ των κυβερνήσεων ΗΠΑ-Ελλάδας ενώ διέκρινε κινδύνους για την περιοχή από την πολιτική και οικονομική δραστηριότητα της Ρωσίας και της Κίνας.

Η απέλαση Ρώσων διπλωματών απ' την Ελλάδα το καλοκαίρι, οι παρεμβάσεις Πάιατ για τον διαγωνισμό ιδιωτικοποίησης του ΟΛΘ (συμμετοχή Ιβάν Σαββίδη), οι δηλώσεις σχετικά με την παρουσία της COSCO στον Πειραιά και η εκδήλωση ενδιαφέροντος αμερικανικών εταιρειών για τα παρακείμενα ναυπηγεία Ελευσίνας και Σκαρμαγκαλά έρχονται να συμπληρώσουν αυτή την εικόνα.

Από κοντά κι ο Γιούνκερ, επικεφαλής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, στον τελευταίο του λόγο πριν την απόσυρσή του στις αρχές Σεπτέμβρη δήλωσε με νόημα πως «αν η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν ενωθεί για να διαμορφώσει τη μοίρα των δυτικών Βαλκανίων, θα το κάνουν “άλλοι”».

Στον ενεργειακό τομέα τρία είναι τα μεγάλα σχέδια που τρέχουν και συνδέονται με τη «σταθερότητα» στα Βαλκάνια. Πρόκειται για την ολοκλήρωση των αγωγών φυσικού αερίου IGB (Κομοτηνή-Στάρα Ζαγκόρα Βουλγαρίας), τον Διαδριατικό Αγωγό (TAP, Ελλάδα-Αλβανία-Ιταλία) και τους –ακόμη στο στάδιο της μελέτης– αγωγούς φυσικού αερίου στην Ανατολική Μεσόγειο (υποθαλάσσιος αγωγός Κύπρου-Αιγύπτου και υποθαλάσσιος αγωγός Ισραήλ-Κύπρου-Ελλάδας-Ιταλίας). Οι ενεργειακές αυτές συνδέσεις ουσιαστικά συναποτελούν ένα ενιαίο σχέδιο κι εντάσσονται στον γενικότερο ενεργειακό πόλεμο μεταξύ ΗΠΑ και Ρωσίας. Όλα τα παραπάνω σχέδια φιλοδοξούν να υλοποιηθούν μεταξύ 2020-2025 καθιστώντας την Ελλάδα πολύτιμο ενεργειακό κόμβο κι ανεβάζοντας τις φιλοδοξίες της ελληνικής αστικής τάξης. Σ' αυτά τα σχέδια έρχεται να προστεθεί ένας ακόμη αγωγός φυσικού αερίου, αυτός μεταξύ Θεσσαλονίκης-Σκοπίων, ο οποίος εξαρτάται εν πολλοίς απ' την ολοκλήρωση της συμφωνίας των Πρεσπών. Παράλληλα, μεταξύ των δύο κρατών αναμένεται να επαναλειτουργήσει κι ο αγωγός πετρελαίου που είχε σταματήσει τη λειτουργία του το 2013.

Σ' αυτό το φόντο έρχεται η προτροπή από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD) δια στόματος Heliborn, στις αρχές Σεπτέμβρη, για ολοκλήρωση της συμφωνίας των Πρεσπών ώστε να «ξεκλειδώσουν» μεγαλύτερες επενδύσεις στον τομέα των υποδομών στα δυτικά Βαλκάνια. Σύμφωνα με το πλάνο της EBRD, την επόμενη τριετία θα διατίθενται 900 εκατ. ευρώ ετησίως για τη δημιουργία υποδομών στις χώρες των δυτικών Βαλκανίων.

«Είτε Βόρεια Μακεδονία, είτε Βόρεια Κορέα»: Αυτό ήταν το δίλημμα που τέθηκε από τον δήμαρχο της πόλης των Σκοπίων τις παραμονές του δημοψηφίσματος στη Δημοκρατία της Μακεδονίας. Παρά όμως τη συντονισμένη εκστρατεία υπέρ της επικύρωσης της συμφωνίας των Πρεσπών, το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος έδειξε ότι τα σχέδια των ισχυρών ολοένα και συχνότερα αδυνατούν να συγκροτήσουν ευρείες πλειοψηφίες. Τουναντίον, αρκετά συχνά δείχνουν να συσπειρώνουν πλειοψηφικά τμήματα της κοινωνίας εναντίον τους. Πολλά μπορεί να ειπωθούν για το τι οδήγησε τους γείτονες (Σλαβο)Μακεδόνες να απέχουν μαζικά απ' την ψηφοφορία, αλλά σίγουρα η αποχή αυτή ήταν μία αντίδραση στην επιβολή στο ζήτημα της εθνικής ταυτότητας που ελλείψει της ταξικής-εργατικής ταυτότητας ή έστω αυτής ενός πολίτη με αξία, φαντάζει ως το τελευταίο καταφύγιο για πολλούς. Αν υπήρχε στοιχειώδης σεβασμός στις δημοκρατικές διαδικασίες και στη βούληση του λαού, η συμφωνία των Πρεσπών θα έπρεπε να θεωρείται ήδη νεκρή. Και όμως, απ' ό,τι όλα δείχνουν, την ώρα που γράφονται αυτές οι γραμμές, το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος θα αγνοηθεί και θα διαστρεβλωθεί, ενώ ο αμερικάνικος και ευρωνατοϊκός παράγοντας θα εξασφαλίσει με εκβιασμούς κι εξαγορές την απαιτούμενη πλειοψηφία στο κοινοβούλιο της γειτονικής χώρας. Όμως, η δυσαρέσκεια που προκαλείται από τη βίαιη και άγαρμπη «επίλυση» ζητημάτων αποτελεί υλικό επικίνδυνο αλλά και εν δυνάμει ελπιδοφόρο. Για να παραχθούν ελπιδοφόρα αποτελέσματα απαιτείται συγκροτημένη και εις βάθος παρέμβαση των κομμουνιστικών δυνάμεων, που θα κλονίσει τα κοσμοπολίτικα και εθνικιστικά σχέδια των μεγάλων δυνάμεων και των ντόπιων αστικών τάξεων. Ας κρατήσουμε, ανάμεσα στα άλλα, ότι σε αντίθεση με τις αρχές του '90, αυτή τη φορά κομμουνιστικές δυνάμεις και στις δύο πλευρές των συνόρων έδωσαν τη μάχη συντονισμένα, από εργατική και διεθνιστική σκοπιά. **Τ**